

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและทดสอบตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship model) ของตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ปกครอง และตัวแปรเกี่ยวกับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2534 ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ที่มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งอยู่ในภาคกลาง จำนวน 417 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมี 2 ตอน ตอนแรกประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ 3 ฉบับย่อย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ภูมิหลังของผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์วัตถุประสงค์ของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ และแบบสัมภาษณ์วัดความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา ส่วนตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์นักเรียน นอกจากนี้ยังมีแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรวมทั้งชื่อและที่อยู่ของผู้ปกครองนักเรียนด้วย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) โดยทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการของ สเปค (Specht, 1975) ซึ่งมีตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่สร้างขึ้น ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ในการสรุปผลการวิจัย จะเป็นไปตามขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษากับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง 2) การทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และปริมาณผลกระทบของตัวแปรที่มีผลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษากับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง พบว่า ตัวแปรที่ศึกษาทุกตัวมีความสัมพันธ์กับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ (LAND) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (PARED) รายได้ของผู้ปกครอง (INCOME) เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ (ATT) จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (NHIGH) ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร (PAREX) ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา (SEU) ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร (GPA) ความต้องการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตร (STUDEX) และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน (STUDES) ($r = .1569, .3015, .3199, .2233, .1363, .6216, .6095, .4189, .5632$ และ $.5732$ ตามลำดับ) ส่วนตัวแปรขนาดครอบครัว (FSIZE) และความต้องการใช้แรงงานจากบุตร (CLABOR) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ($r = -.1132$ และ $-.1591$ ตามลำดับ)

2. การทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (P_{j_u}) ที่คำนวณได้จากตัวแบบ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี

จำนวนทั้งสิ้น 27 ค่า จากที่คำนวณทั้งสิ้น 77 ค่า จากเส้นทางที่มีนัยสำคัญดังกล่าวนี้สามารถสรุประบบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ในตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปได้ดังนี้

ตัวแปรที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร และรายได้ของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองมีจำนวน 1 ตัวแปร คือ ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา

ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองมีจำนวน 7 ตัวแปร คือ ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ขนาดครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์

ตัวแปรอิสระที่กำหนดไว้ในตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปรวมกันอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นตัวแปรตามท้ายสุดได้ประมาณร้อยละ 39.59 และสามารถอธิบายตัวแปรตามอื่น ๆ ในตัวแบบ ซึ่งได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ขนาดครอบครัว และรายได้ของผู้ปกครอง ได้ประมาณร้อยละ 23.31, 49.20, 54.39, 40.03, 3.66, 15.81, 1.76, 2.26, 3.30 และ 24.41 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปได้ค่า Generalized squared multiple correlation coefficient (R^2_{m}) เท่ากับ .96336 แสดงว่าตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ประมาณ

ร้อยละ 96.34

2.2 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐาน พบว่า จากเส้นทางที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้จำนวนทั้งสิ้น 36 เส้นทางนั้น มีเส้นทางที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่จำนวน 22 เส้นทาง จากเส้นทางที่มีนัยสำคัญเหล่านี้สามารถสรุประบบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานได้ดังนี้

ตัวแปรที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร และรายได้ของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโชชน์ของสถานศึกษา และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน

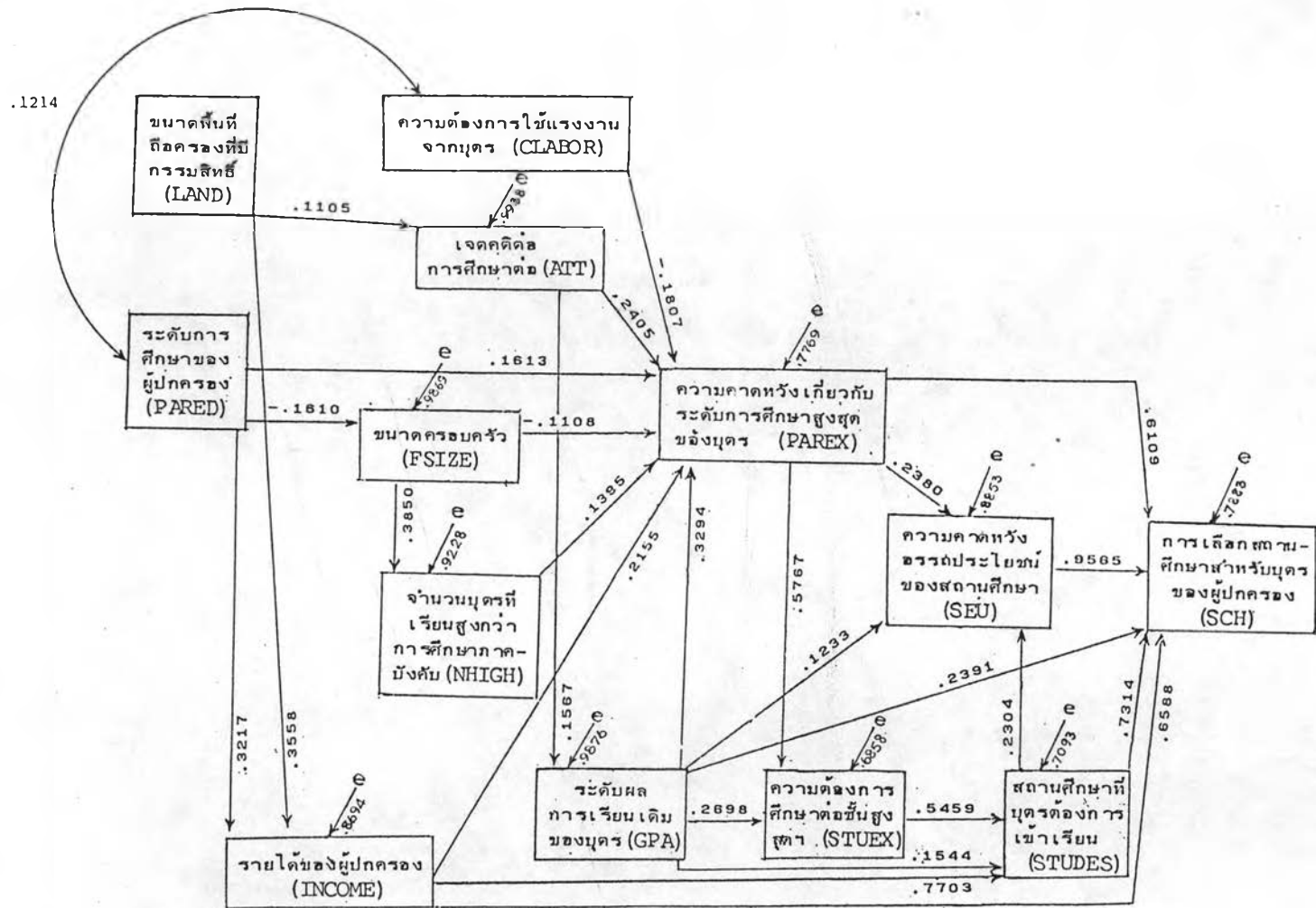
ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 7 ตัวแปร คือ ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ขนาดครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์

ตัวแปรอิสระที่กำหนดไว้ในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐาน ร่วมกันอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นตัวแปรตามท้ายสุดได้ประมาณร้อยละ 37.91 และสามารถอธิบายตัวแปรตามอื่น ๆ ในตัวแบบ ซึ่งได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโชชน์ของสถานศึกษา สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ขนาดครอบครัว และรายได้ของผู้ปกครอง ได้ประมาณร้อยละ 18.52, 52.55, 25.01, 39.63, .51, 15.34, 1.66, 1.59, 2.77 และ 24.41 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานได้ค่า Generalized squared multiple correlation coefficient (M) เท่ากับ .93487 แสดงว่าตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ประมาณร้อยละ 93.49 อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ปรากฏว่า ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงต้องปรับปรุงตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ

3. ตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และปริมาณผลกระทบของตัวแปรที่มีผลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

3.1 ตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐาน 2 ครั้ง โดยการตัดเส้นทางบางเส้นทางออก และมีการเพิ่มเส้นทางบางเส้นทางเข้าไป จึงได้ตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นแบบที่นำเสนอความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคกลาง ดังแสดงในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคกลางที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคกลาง (ดังแสดงในแผนภาพที่ 6) สามารถสรุปส่วนสำคัญของระบบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองดังนี้

ตัวแปรที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร และรายได้ของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่ส่งผลทางตรงอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 1 ตัวแปร คือ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโชยชน์ของสถานศึกษา

ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง มีจำนวน 7 ตัวแปร คือ ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่า การศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ขนาดครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์

ตัวแปรอิสระที่กำหนดไว้ในตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ร่วมกันอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองได้ประมาณร้อยละ 37.86 และสามารถอธิบายตัวแปรตามอื่น ๆ ที่อยู่ในตัวแบบ ซึ่งได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโชยชน์ของสถานศึกษา สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความต้องการที่จะศึกษาต่อของบุตร ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ขนาดครอบครัว และรายได้ของผู้ปกครอง ได้ประมาณร้อยละ 21.61, 49.69, 52.96, 39.63, 2.46, 14.83, 1.22, 2.59 และ 24.41 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่ ได้ค่า Generalized squared multiple correlation coefficient (M) เท่ากับ .95795 แสดงว่าตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่อธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ประมาณร้อยละ 95.79 และ

เมื่อทดสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏว่า ตัวแบบความสัมพันธ์ใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการคำนวณปริมาณผลกระทบทางตรง ผลกระทบทางอ้อม และผลกระทบรวมของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาคกลาง สรุปได้ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบรวม ต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองสูงสุดคือ รายได้ของผู้ปกครอง (1.6372) รองลงมาคือ ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร (1.1382) ส่วนตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบรวมต่ำที่สุด คือ ขนาดครอบครัว (-.0650)

3.2.2 ตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบทางตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองสูงสุดคือ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสถานศึกษา (.9565) รองลงมาคือ สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน (.7314) ส่วนตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบทางตรงต่ำที่สุด คือ ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร (.2391)

3.2.3 ตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองสูงสุดคือ รายได้ของผู้ปกครอง (.9784) รองลงมาคือ ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร (.7800) ส่วนตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบทางอ้อมต่ำที่สุด คือ ขนาดครอบครัว (-.0650)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามผลสรุปของการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษากับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษากับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง พบว่า ตัวแปรทุกตัวคือ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (PARED) ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ (LAND) รายได้ของผู้ปกครอง (INCOME) ขนาดครอบครัว (FSIZE) ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร (CLABOR) เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ (ATT) จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (NHIGH) ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร (PAREX) ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา (SEU) ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร (GPA) ความต้องการศึกษาต่อขึ้นสูงสุดของบุตร (STUEX) และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน (STUDES) มีความสัมพันธ์กับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทุกตัวที่ถูกคัดเลือกมาใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นตัวแปรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสมมุติฐานที่ผู้วิจัยคาดว่าตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งได้คัดเลือกมาจากผลการวิจัยในอดีต และเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตร เรียนต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ เหล่านี้ น่าจะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองด้วย

2. การทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่สร้างขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานจากแนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นหลัก เพื่ออธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้ทดสอบตัวแบบสมมุติฐานดังกล่าว ตามวิธีการของสเปค (Specht, 1975) โดยใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2534 ที่นักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง ผลปรากฏว่า ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่สร้างขึ้นอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์แตกต่างจากตัวแบบความสัมพันธ์-

แบบเต็มรูปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ตัวแปรอิสระ 9 ตัวแปร จากทั้งหมด 12 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร และระดับผลการเรียนเดิมของบุตร สามารถร่วมกันอธิบายสัดส่วนของความน่าจะเป็นในการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานได้ประมาณร้อยละ 38 (Pseudo $R^2 = .37905$) ในขณะที่ตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปซึ่งมีตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัวแปรร่วมกันสามารถอธิบายสัดส่วนของความน่าจะเป็นในการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองได้ประมาณร้อยละ 40 (Pseudo $R^2 = .39591$) จะเห็นได้ว่าตัวแบบทั้งสองนี้อธิบายสัดส่วนของความน่าจะเป็นดังกล่าวได้แตกต่างกันประมาณร้อยละ 2 และเมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ของตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานแล้วพบว่า อธิบายได้ประมาณร้อยละ 93 ($M = .93487$) ในขณะที่ตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูปอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ประมาณร้อยละ 96 ($R^2_{\text{full}} = .96336$) ซึ่งตัวแบบทั้งสองนี้อธิบายความแปรปรวน ทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้แตกต่างกันประมาณร้อยละ 3 แม้ความแตกต่างดังกล่าวข้างต้นนี้ จะ เป็นความแตกต่างที่ไม่มากนัก แต่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลการทดสอบทางสถิติพบว่า ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ อันสะท้อนให้เห็นว่า การระบุหรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยเพียงบางส่วน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของตัวแบบความสัมพันธ์ทั้ง 2 ตัวแบบแล้วพบว่า ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่ระบุว่า กลุ่มเส้นทางระหว่างตัวแปรต่อไปนี้ มีความสัมพันธ์กันได้แก่ (1) เส้นทางจากความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไปยังการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร

ของผู้ปกครอง (2) เส้นทางจากความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตรไปยังความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา (3) เส้นทางจากจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และรายได้ของผู้ปกครองไปยังระดับผลการเรียนเดิมของบุตร (4) เส้นทางจากเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ และระดับการศึกษาของผู้ปกครองไปยังจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (5) เส้นทางจากขนาดครอบครัวและระดับการศึกษาของผู้ปกครองไปยังเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ (6) เส้นทางจากขนาดครอบครัว รายได้ของผู้ปกครองและขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ ไปยังความต้องการใช้แรงงานจากบุตร และ (7) เส้นทางจากขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ไปยังขนาดครอบครัว แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป ปรากฏว่าค่า t -ratio ของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางดังกล่าว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยและขัดแย้งกับผลการวิจัยบางส่วนในอดีต ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในตอนต่อไป

นอกจากนี้กลุ่มเส้นทางในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่ระบุว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งได้แก่ (1) เส้นทางจากสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียนไปยังความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา (2) เส้นทางจากระดับผลการเรียนเดิมของบุตรและรายได้ของผู้ปกครองไปยังสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน (3) เส้นทางจากความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตรไปยังความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร และ (4) เส้นทางจากเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อไปยังความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร และระดับผลการเรียนเดิมของบุตร แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป ปรากฏว่าค่า t -ratio ของค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางดังกล่าวกลับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก

1. ทฤษฎีและการวัดตัวแปรทางสังคมศาสตร์ ยังมีความชัดเจนและแม่นยำไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ การวิจัยทางสังคมศาสตร์มักประสบปัญหาเกี่ยวกับตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะจัดปัญหาดังกล่าวนี้ได้อย่างสิ้นเชิง และนอกจากนี้ยังเกิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับความเป็นจริง

เพราะในทางทฤษฎีอาจมีหลายตัวแปรที่น่าจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ในข้อมูลเชิงประจักษ์อาจปรากฏว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านั้น ซึ่งหมายความว่าเส้นโยงระหว่างตัวแปรคู่ดังกล่าว น่าจะถูกลบออกจากแบบจำลองได้ ในทางกลับกันทางทฤษฎีอาจกำหนดว่าไม่น่าจะมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบางคู่ แต่ข้อมูลกลับบ่งบอกว่ามีความสัมพันธ์เช่นนั้น ในทางปฏิบัติย่อมหมายความว่าเส้นโยงระหว่างตัวแปรดังกล่าวที่ตามหลักทฤษฎีควรเว้นว่างไว้กลับปรากฏว่าน่าจะถูกกำหนดเพิ่มเข้าไปในแบบจำลองสาเหตุและผล (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ 2527: 88) ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นต้องมีการทดสอบและปรับปรุงตัวแบบ สมมุติฐานขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นการลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับความเป็นจริง

2. ผลการศึกษาวิจัยในอดีตที่มีมาก่อนส่วนมากมักจะเป็นการศึกษาในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง หรือตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งกับตัวแปรตาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายตัวแปรตามเป็นสำคัญ ไม่ค่อยจะมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันที่มีมาก่อนตัวแปรตาม หรือเป็นการศึกษาที่ไม่สามารถระบุลำดับตำแหน่งก่อนหลังของตัวแปรในลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ นอกจากนี้ตัวแปรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษารั้งนี้บางตัวแปรเป็นตัวแปรใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน แต่มีเหตุผลในเชิงทฤษฎีที่สนับสนุนว่าน่าจะมีผลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง แต่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่ได้คัดเลือกมาจากผลการศึกษาวิจัยในอดีตที่พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรเรียนต่อ หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้มาอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นและยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษามาก่อนในลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการศึกษาวิจัยเป็นหลัก แต่ถึงกระนั้นก็ตามด้วยเหตุผลดังกล่าวการระบุเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบสมมุติฐานจึงยังคงมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง และอาจจะไม่ครอบคลุมเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทั้งหมด

3. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ผลการศึกษาวิจัยในอดีตที่ผู้วิจัยนำมาเป็นเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ นั้นเป็นผลการวิจัยที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะอย่างหนึ่ง ณ เวลาหนึ่ง เมื่อ

นำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป หรือมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างเดิม ณ อีกเวลาหนึ่ง อาจมีส่วนทำให้ผลการศึกษาที่ได้เปลี่ยนไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา นั่นคือเส้นทางในตัวแบบสมมุติฐานที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรบางคู่อาจจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรือบางเส้นทางที่ไม่ได้ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอาจจะมีความสำคัญทางสถิติเพิ่มเข้ามา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป

ด้วยเหตุผลทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้นนี้ อาจทำให้การระบุเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐาน มีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้างและเป็นผลให้ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้แตกต่างจากตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป นั่นคือ ตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงต้องทำการปรับปรุงเพื่อให้ได้ตัวแบบใหม่ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

3. ตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ตัวแปรความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา รายได้ของผู้ปกครอง สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และระดับผลการเรียนเดิมของบุตร มีผลทางตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง และตัวแปรอิสระชุดนี้สามารถร่วมกันอธิบายสัดส่วนของความน่าจะเป็นในการเลือกดังกล่าวได้ประมาณร้อยละ 38 ($Pseudo R^2 = .3786$) โดยมีค่าความแปรปรวนที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรชุดนี้ในตัวแบบเท่ากับ .6214 แสดงให้เห็นว่ายังมีตัวแปรอื่น ๆ นอกตัวแบบที่ผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาสามารถอธิบายตัวแปรตามนี้ได้อีกค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ของตัวแบบดังกล่าวพบว่าตัวแบบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ประมาณร้อยละ 96 ($M = .95795$) ซึ่งอธิบายได้ใกล้เคียงกันมากกับตัวแบบความสัมพันธ์แบบเต็มรูป ($R^2_{full} = .96336$) เมื่อทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบทั้งสองนี้ ปรากฏว่าตัวแบบทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งระบบของความสัมพันธ์ได้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าตัวแบบความสัมพันธ์ตามสมมติฐานที่ได้รับการปรับปรุงใหม่ เป็นตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาระบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ตามตัวแบบความสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาทั้ง 12 ตัวแปรมีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองด้วยกันทั้งนั้น โดยมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

3.1 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง เรียงตามปริมาณผลกระทบรวมจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ทั้งนี้หมายความว่า หากผู้ปกครองมีรายได้สูง มีความคาดหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับสูง บุตรมีระดับผลการเรียนเดิมดี และบุตรต้องการที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จะทำให้โอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัศึกษามีสูงขึ้น ในทางกลับกันหากผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ มีความคาดหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับไม่สูงนัก บุตรมีระดับผลการเรียนเดิมอ่อน และบุตรต้องการเข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะทำให้โอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัศึกษามีน้อยลง นั่นคือความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยบางส่วนและผลการวิจัยอื่น ๆ ดังนี้

3.1.1 รายได้ของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร และเป็นตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบรวมสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา เป็นระดับการศึกษาที่เกิดจากความสมัครใจ ซึ่งผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรมากขึ้น โดย

เฉพาะถ้าเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ในขณะที่ถ้าเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองแทบจะไม่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง หรือถ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายบ้างก็น้อยมาก เมื่อเทียบกับการเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่ว ๆ ไป เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่าที่ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2534 ก: 36) เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่มีฐานะยากจน ดังนั้นผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หรือมีรายได้น้อยก็จะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าว ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ก็จะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีแนวนโยบายเน้นทางด้านวิชาชีพ ทำให้ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าว เพราะสามารถที่จะจบออกมาประกอบอาชีพ ช่วยเหลือครอบครัวได้เร็ว และในระหว่างที่เรียนต่ออยู่ก็สามารถทำงานช่วยเหลือครอบครัวได้บ้าง เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้บ้านไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางมากนัก ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้สูง ไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องดังกล่าวนี้ จึงเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่มักมีความเชื่อว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้แก่ลูกหลานของตนเองได้ดีกว่า แม้ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากก็ยอมเสีย เพื่อตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ที่คาดว่าจะบุตรและตนเองจะได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทนา นนทิกกร (2521) ที่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อการเข้าเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ กล่าวคือ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ และโรงเรียนราษฎร์จะอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนประเภทอื่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพจน์ ประเสริฐศรี (2517) ที่พบว่า นักเรียนที่มีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีอุปกรณ์การสอนดี ครูดี มักเป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนนักเรียนที่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในชนบท และโรงเรียนทดลองสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมระดับตำบลในชนบท เป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมากที่สุด เพราะโรงเรียนทั้งสองประเภทนี้เป็นโรงเรียนของชุมชนในชนบท

ส่วนมากฐานะของประชาชนในเขตที่ตั้งของโรงเรียนค่อนข้างต่ำ และการที่นักเรียนจะเดินทางไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลออกไปก็เป็นการลำบาก สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก จึงจำเป็นต้องเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้หมู่บ้านของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ถนอม นวล วิชาศิริ (2533) ซึ่งพบว่าเหตุผลที่ผู้ปกครองให้บุตรเรียนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก จากผลการวิจัยในครั้งนี้และผลการวิจัยอื่น ๆ ดังได้กล่าวมานี้ จึงเชื่อได้ว่า รายได้ของผู้ปกครองเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

นอกจากนี้รายได้ของผู้ปกครองยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกดังกล่าว โดยผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่า การที่ผู้ปกครองจะคาดหวังให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับสูงเพียงใดนั้น ผู้ปกครองย่อมคิดคำนึงหรือประมวลความสามารถ ความพร้อม ตลอดจนสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวว่าจะสามารถส่งให้บุตรเรียนต่อไปได้จนถึงระดับใด หากผู้ปกครองอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจสูง หรือมีรายได้สูง ย่อมสามารถส่งให้บุตรเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงได้ นั่นคือ ผู้ปกครองมีความคาดหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาในระดับที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยและผลการวิจัยของ ช่อทิพย์ ราศรีเกรียงไกร (2523) ที่พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อการศึกษาของบุตร กล่าวคือ บิดาที่มีรายได้ต่อเดือนสูงส่วนใหญ่จะมีความมุ่งหวังให้บุตรจบการศึกษาสูง คือ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนบิดาที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำจะมีแนวโน้มของความมุ่งหวังให้บุตรจบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาหรือต่ำกว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สากล เขียสกุล (2533) ที่พบว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสถานภาพทางทรัพย์สินสูงมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูงกว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสถานภาพทางทรัพย์สินต่ำ และผลการวิจัยของ แฟนตีนิ และเวินสเทิน (Fantini and Weinstein, 1972 อ้างถึงใน ประเสริฐ แก้วเพ็ชร, 2528) ที่พบว่า ครอบครัวที่มีความมั่นคงและรายได้สูง จะมีความมุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาสูง มากกว่าครอบครัวที่ไม่มี ความมั่นคงและรายได้ต่ำ ทั้งนี้เพราะครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีความกังวลด้านเศรษฐกิจมากกว่าที่จะสนใจในการศึกษาของบุตร

ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของผู้ปกครองมีผลต่อสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียนนั้น อาจอธิบายได้ว่า บุตรซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่กับครอบครัวมาโดยตลอด ย่อมสามารถรับรู้ได้ว่าตนเองอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร หากรับรู้ว่าครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง หรือผู้ปกครองมีรายได้สูง โอกาสที่บุตรจะเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมย่อมสูงขึ้น เพราะคิดว่าผู้ปกครองสามารถที่จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียนของตนได้ ในทางกลับกันหากบุตรรับรู้ว่าผู้ปกครองของตนมีรายได้ต่ำ โอกาสที่บุตรจะเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานย่อมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ซีเวล แฮาเซอร์ และวอลฟ์ (Sewell, Hauser and Wolf, 1980 อ้างถึงใน นฤมล บุลนิม, 2529) ที่พบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลกระทบทางตรงต่อแผนการเรียนต่อของบุตร จากผลการวิจัยในครั้งนี้และผลการวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจึงสามารถยืนยันได้ว่า รายได้ของผู้ปกครองนอกจากมีอิทธิพลทางตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองแล้วยังมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทาง ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียนอีกด้วย

สำหรับเส้นทางที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยคือ เส้นทางจากรายได้ของผู้ปกครอง ไปยังระดับผลการเรียนเดิมของบุตร และความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ซึ่งเป็นเส้นทางที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในตัวแบบ แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า เส้นทางดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ เรโซกิ (Razouki, 1987) อรพินทร์ ชูชม (2523) และพรทิพย์ ถาวรจักร (2524) ที่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ (2521) และประนอม ทวีภาณุจน์ (2526) ที่พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน้อย หรือเกือบไม่มีเลย ในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการใช้แรงงานจากบุตรพบว่า ผลการวิจัยนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ บุญเพ็ญ ธาณี (2535) ที่พบว่า ครอบครัวที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน มักจะต้องการใช้แรงงานจากบุตรช่วยทำงานในครอบครัว รวมถึงการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 ที่พบว่าผู้ปกครองของทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เลือกให้บุตรเข้าเรียน

ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกลุ่มที่เลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีความต้องการใช้แรงงานจากบุตรอยู่ในระดับปานกลาง ประมาณร้อยละ 54.3 และ 52.4 ตามลำดับ โดยมีลักษณะงานที่ต้องการให้บุตรช่วยเหลือคือ เป็นประเภทงานบ้านเสียส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 89.5 และ 86.0 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มมีรายได้ต่ำหรือสูง ก็มีความต้องการใช้แรงงานจากบุตรใกล้เคียงกัน ดังนั้นในการศึกษานี้รายได้ของผู้ปกครองจึงไม่มีผลต่อความแตกต่างของความต้องการใช้แรงงานจากบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.2 ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร โดยที่อิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านทางความต้องการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตร และความคาดหวังเกี่ยวกับบรรยากาศของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาปริมาณผลกระทบรวมของผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อมของตัวแปรนี้แล้วพบว่า เป็นตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบรวมอยู่ในระดับสูงรองลงมาจากรายได้ของผู้ปกครอง ที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่า การที่บุตรจะได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรม ว่ามีความคิดหรือคาดหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรอย่างไร และสามารถจะส่งให้บุตรเรียนได้ถึงระดับใด ซึ่งการคาดหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดที่ผู้ปกครองคิดว่าจะสามารถส่งให้บุตรเรียนได้จะมีผลต่อการศึกษาต่อของบุตรและการวางแผนสนับสนุนการศึกษาของบุตรโดยตรง ดังผลการวิจัยของ มัลลิกา นิตยาพร และคณะ (2533) พบว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียนคือ ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุด และการประกอบอาชีพของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อะเลน (Allen, 1980 อ้างถึงใน นฤมล บุคณิม, 2529) ที่พบว่า ความคาดหวังทางการศึกษาของครอบครัว เป็นตัวทำนายความคาดหวังทางการศึกษาของบุตรได้ดีที่สุด นอกจากนี้ ช่อทิพย์ ราศรีเกรียงไกร (2523) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า "การที่บุคคลจะมีโอกาสได้รับการศึกษาหรือมีโอกาสที่จะศึกษาในระดับสูงขึ้นไปนั้น องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ บิดามารดา เพราะบิดามารดาจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการส่งเสียเลี้ยงดูบุตร" นั้นแสดงให้เห็นว่าการที่บุตรจะมีความต้องการที่จะศึกษาต่อถึงระดับใดนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความคาดหวัง

ของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่ผู้ปกครองจะทำให้ความคาดหวังของตนเองเป็นจริงได้มากน้อยเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาต่อของบุตร ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเลือกสถานศึกษาให้บุตรเข้าเรียน นั่นคือ ผู้ปกครองย่อมต้องตัดสินใจเลือกว่าจะให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งใดจึงจะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายเกี่ยวกับการศึกษาต่อของบุตร ซึ่งเป็นความคาดหวังของตนเองได้ ประเด็นที่ผู้ปกครองจะนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการตัดสินใจก็คือ ประโยชน์ที่คาดหวังว่าบุตรจะได้รับจากสถานศึกษาในแต่ละแห่งหรือแต่ละสังกัด เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละสังกัดมีนโยบาย จุดเน้น ข้อดี ข้อเสียแตกต่างกัน ซึ่งผู้ปกครองจะต้องพิจารณาถึง ดังแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมข้อหนึ่งที่ว่า มนุษย์เป็นหน่วยที่มีเหตุผล ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามหาข่าวสารที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อให้สามารถรู้ทางเลือกไปสู่จุดมุ่งหมายทั้งหมด และเพื่อจะได้สามารถคัดเลือกแนวทางเลือกที่ได้กำไรหรือผลประโยชน์มากที่สุด (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2531: 140-141)

จากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี และผลการวิจัยอื่น ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น จึงสามารถสรุปยืนยันได้ว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร เป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยมีอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านทางความต้องการการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตร และความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา

3.1.3 ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยที่อิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา และความต้องการการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ระดับผลการเรียนเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงความสามารถและศักยภาพในการเรียนของนักเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองจะนำมาใช้พิจารณาในการให้การศึกษาแก่บุตร หากบุตรมีระดับผลการเรียนในระดับประถมศึกษาดีก็มีโอกาสที่จะได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา มากกว่านักเรียนที่มีระดับผลการเรียนอ่อน ดังผลการวิจัยของ สุกางค์ จันทวานิช (2524) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษามีโอกาสได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาก็คือ การที่พ่อแม่เห็นว่านักเรียนมีผลการเรียนค่อนข้างดี

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยอีกจำนวนมากที่พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงในระดับประถมศึกษามีโอกาสได้เรียนต่อมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เช่น สมศรี ชูแสง (2532) และรัช แก้วนันต์ (2533) เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้ปกครองนำมาพิจารณาตัดสินใจให้การศึกษาแก่บุตร นั่นคือ การคาดหวังระดับการศึกษาสูงสุดของบุตรที่ตนเองสามารถจะส่งเสียให้เล่าเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตร เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร

นอกจากนี้ระดับผลการเรียนของบุตรยังมีผลต่อการคาดหวังอรรถประโยชน์ของสถานศึกษาและการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรอีกด้วย กล่าวคือ นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนดี จะมีผลทำให้ผู้ปกครองคาดหวังระดับการศึกษาของนักเรียนไว้สูง คาดหวังประโยชน์จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเน้นวิชาสามัญและมีแนวโน้มที่จะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษามากกว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นพื้นฐานทางด้านอาชีพมากกว่า หรือแม้จะเน้นวิชาสามัญอยู่บ้างก็ยังไม่มีความพร้อมเทียบเท่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ในทางกลับกัน ถ้าระดับผลการเรียนของบุตรค่อนข้างอ่อน ผู้ปกครองก็อาจจะไม่คาดหวังให้บุตรเรียนสูงมาก และไม่ทุ่มเทให้บุตรเรียนวิชาสามัญ ซึ่งต้องใช้สติปัญญาหนัก ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปมักจะมีการสอบคัดเลือกเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีความพร้อมทางสติปัญญามากกว่าเข้าไปเรียน ดังนั้นนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนเดิมอ่อนจึงมีแนวโน้มว่าจะถูกเลือกให้เรียนในโรงเรียนที่เสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนน้อย และยังไม่มีการสอบคัดเลือก นั่นก็คือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั่นเอง

ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวบุตร พบว่า ระดับผลการเรียนเดิมของบุตรยังมีผลต่อความต้องการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตรอีกด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนสูง มีความรู้สึกที่ตนเองประสบผลสำเร็จในการเรียนจึงเกิดแรงจูงใจและคาดหวังที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่ำ ย่อมรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียนและไม่คาดหวังที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงนัก เพราะรู้สึกว่าตนเองไม่

ประสบผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา แสงทอง (2523) ที่พบว่า โดยส่วนรวมแล้วผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความมุ่งมั่นปรารถนาในการศึกษาต่อสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้ และการวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงเชื่อได้ว่า ระดับผลการเรียนเดิมของบุตร เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา และความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร

3.1.4 สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัลสตัน (Alston, 1985) เพทช (Petch, 1986) เวสต์ และวาร์ลาม (West and Varlaam, 1991) ที่ศึกษาพบว่า เหตุผลที่ผู้ปกครองเลือกให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งนั้นก็เพราะว่า บุตรต้องการไปเรียนในสถานศึกษาแห่งนั้น นั่นแสดงให้เห็นว่าการเลือกสถานศึกษาไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองแต่ฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนด้วย ดังข้อค้นพบของ นฤมล บุณนิม (2529) คอสตาบิล (Costabile, 1986) และเวสต์, วาร์ลาม และสกอตต์ (West, Varlaam and Scott, 1991) ที่ว่า ผู้ปกครองและนักเรียนมีส่วนร่วมกันในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน นอกจากนี้ สถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียนยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองโดยผ่านความคาดหวังเกี่ยวกับบรรณประโยชน์ของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้ระบุเส้นทางนี้ไว้ในตัวแบบสมมุติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่บุตรต้องการเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งใดหรือสังกัดใดนั้น มีผลทำให้ผู้ปกครองให้ความสนใจแสวงหาข้อมูล และเกิดความคาดหวังว่าบุตรจะได้รับประโยชน์จากสถานศึกษาแห่งนั้นมากกว่า สถานศึกษาแห่งอื่นหรือสังกัดอื่น

3.2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงอย่างเดี่ยวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับ บุตรของผู้ปกครองมีเพียงตัวแปรเดี่ยวคือ ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาผลกระทบทางตรงพบว่า ตัวแปรนี้มีปริมาณผลกระทบทางตรงสูงที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งใดหรือสังกัดใด นั้นขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ที่ผู้ปกครองคาดว่า จะได้รับจากสถานศึกษาแห่งนั้นมีมากน้อยเพียงใด หากผู้ปกครองคาดหวังอรรถประโยชน์ที่จะได้รับจากโรงเรียนมัธยมศึกษามากกว่า โอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัศึกษาก็ย่อมสูงขึ้น ในทางกลับกันหากผู้ปกครองคาดหวังอรรถประโยชน์ที่จะได้รับจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานมากกว่า โอกาสที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าว นี้ก็ย่อมสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษา แต่ละแห่งหรือแต่ละสังกัดนั้น มีนโยบายและแนวดำเนินการ ตลอดจนประสบการณ์และชื่อเสียง ต่างกัน การที่ผู้ปกครองจะเลือกสถานศึกษาให้บุตรเข้าเรียนจึงต้องพิจารณาถึงประโยชน์และโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ที่ตนต้องการนั้น ๆ ก่อนการตัดสินใจ ดังที่ฟิชไบน์ และอัจเซน (Fishbein and Ajzen, 1975) กล่าวว่า โดยปกติแล้วบุคคลจะเป็นผู้มีเหตุผล มีการใช้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตน อย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุถึงผลการตัดสินใจของตน พฤติกรรมของบุคคลไม่ได้ถูกกำหนดโดยอารมณ์ หรือตัดสินใจกระทำพฤติกรรมโดยขาดการพิจารณา ไตร่ตรองเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับสภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจ (Gelatt, 1962) ทฤษฎีความคาดหวังอรรถประโยชน์ (Edwards, 1954) และทฤษฎีการเลือก (Steiner, 1979) ที่กล่าวว่า ความพึงปรารถนาของทางเลือกต่าง ๆ อยู่ที่ปริมาณอรรถประโยชน์ของทางเลือกนั้น ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ออลฟาทัวร์ (Olfatpour, 1985) ที่พบว่า เหตุผลที่ผู้ปกครองเลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน เนื่องจากความคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับจากโรงเรียนเอกชนมากกว่าเมื่อเทียบกับโรงเรียนรัฐบาล และผลการวิจัยของโดรริ (Drory, 1980) ที่พบว่า นักศึกษาชาวอิสราเอลที่เลือกเรียนต่อภายในประเทศ และต่างประเทศ มีความคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับจากการเลือกแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้อย่างชัดเจนแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด พอที่จะกล่าวสรุปยืนยันได้ว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่ง ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

3.3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างเดียวต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง เรียงตามปริมาณผลกระทบจากมากไปหาน้อยได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร และขนาดครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยเพียงบางส่วน และผลการวิจัยอื่น ๆ ดังนี้

3.3.1 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร โดยส่งผ่านทางรายได้ของผู้ปกครอง ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และขนาดครอบครัว ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสได้ทำงานที่มีเกียรติ หรือเป็นงานในระดับวิชาชีพ ตลอดจนมีตำแหน่งการงานที่ดีกว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับก็จะสูง นั่นคือ มีรายได้สูง ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่ำ หรือไม่ได้รับการศึกษาเลย ก็จะทำให้ต้องทำงานระดับต่ำ งานที่ใช้ทักษะน้อยไม่มีความมั่นคง ค่าตอบแทนที่ได้รับก็จะต่ำตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงไปทำงานที่ดี ๆ หรือการพัฒนาอาชีพก็เป็นไปได้ยากลำบาก โอกาสที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นก็น้อยมาก ระดับการศึกษาจึงมีผลต่อรายได้ของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จอห์น โนเดล และมาลินี วงษ์สิทธิ์ (2532) ที่พบว่า การศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับระดับความมั่งคั่งของครัวเรือน และส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรด้วย ทั้งนี้เพราะการที่ผู้ปกครองจะคาดหวังให้บุตรได้รับการศึกษาสูงเพียงใดนั้น ผู้ปกครองต้องมีรายได้มากพอที่จะ

ส่งเสียให้บุตรเรียนได้จนสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ระดับการศึกษาของผู้ปกครองยังเป็น
 ดัชนีที่สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ และการเห็นความสำคัญของการศึกษาได้เช่นกัน กล่าว
 คือ ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูง ก็มักจะคาดหวังให้บุตรได้รับการศึกษาสูง ส่วนผู้ปกครอง
 ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ความคาดหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาสูงมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผล
 การวิจัยจำนวนมากที่พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อความคาดหวังเกี่ยวกับระดับ
 การศึกษาของบุตร เช่น กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2528) ประเสริฐ
 แก้วเพชร (2528) นฤมล บุลนิม (2529) ริดเดอร์ และคองเกอร์ (Reeder and
 Conger, 1984) เป็นต้น

ระดับการศึกษาของผู้ปกครองยังมีผลในทางลบต่อขนาดครอบครัว
 อีกด้วย นั่นหมายความว่า ถ้าผู้ปกครองมีระดับการศึกษาสูงก็มักจะมีครอบครัวขนาดเล็ก หรือมี
 จำนวนบุตรน้อย แต่ถ้าผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่ำ ก็มักจะมีครอบครัวขนาดใหญ่ หรือมีบุตร
 หลายคน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรชเบอร์ก และเวสต์บาย (Rehberg and
 Westby, 1967 อ้างถึงใน นฤมล บุลนิม, 2529) ที่พบว่า บิดาที่มีระดับการศึกษาสูง จะ
 มีครอบครัวขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีความรู้
 เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และตระหนักถึงผลดีผลเสียของการมีบุตรมากอันจะมีผล
 กระทบต่อคุณภาพชีวิตของครอบครัวได้ดีกว่าผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ และนอกจากนี้
 การมีระดับการศึกษาสูง แสดงถึงการที่ผู้ปกครองจะต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษายาวนาน
 ขึ้น อาจมีส่วนช่วยยืดอายุแรกสมรสของผู้ปกครองออกไป ทำให้สมรสเมื่ออายุมากขึ้นและมีบุตร
 น้อยลงได้ ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำ มักจะแต่งงานเมื่ออายุน้อยและต้อง
 ประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมาก จึงต้องการมีบุตรจำนวนมากเพื่อเอาไว้ช่วยประกอบ
 อาชีพและ เป็นที่พึ่งพิงในอนาคต

ดังนั้นจากผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี และผลการวิจัยอื่น ๆ ดังกล่าว
 ข้างต้น จึงแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลกระทบต่อรายได้ของผู้ปกครอง
 ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และขนาดครอบครัว อัน
 จะส่งผลกระทบต่อทางเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองต่อไป

สำหรับในส่วนที่ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ไม่มีผลต่อเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัย และผลการวิจัยบางส่วนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีเจตคติต่อการศึกษาต่อไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้บุตรเรียนต่อทั้งหมด และต่างก็เห็นความสำคัญของการศึกษา ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 96.9 ที่มีเจตคติในทางบวกต่อการศึกษาต่อ และนอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.8) ก็ไม่เคยมีบุตรที่เรียนสูงกว่าภาคบังคับมาก่อน เนื่องจากกลุ่มนักเรียนตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.8) จะเป็นบุตรคนที่ 1 หรือ 2 ของครอบครัว ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ระดับการศึกษาของผู้ปกครองจึงไม่ส่งผลต่อเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ และจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ส่วนเหตุผลที่ทำให้ระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่สามารถอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองโดยตรงได้ อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาเพียงแค่ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าระดับการศึกษาของผู้ปกครองจะ ไม่มีความสำคัญต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรเสียเลยทีเดียว เพราะระดับการศึกษาของผู้ปกครองได้ส่งผลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร โดยผ่านตัวแปรอื่น ๆ หลายตัวแปรดังที่ได้อภิปรายมาแล้วข้างต้น

3.3.2 ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยส่งผ่านทางรายได้ของผู้ปกครอง และเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยบางส่วน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ดัชนีการครอบครองทรัพย์สินหรือการมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดินย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความมั่งคั่งหรือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้อย่างหนึ่ง และการที่ผู้ปกครองมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดินย่อมสามารถประกอบกิจกรรมทางการเกษตรหรือกิจกรรมอย่างอื่นของครอบครัวอันจะส่งผลต่อการมีรายได้ของผู้ปกครองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้การที่ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ส่งผลทางบวกต่อเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ อาจเป็น

เพราะว่า การมีกรรมสิทธิ์ถือครองในที่ดิน ซึ่งถือว่าเป็นดัชนีที่แสดงถึงความมั่งคั่งหรือความพร้อมทางด้านฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ผู้ปกครองมีเวลาที่จะให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อของบุตร ไม่ต้องกังวลในด้านเศรษฐกิจของครอบครัวมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของแฟนตีโน และเวินสเทน (Fantini and Weinstein, 1972 อ้างถึงใน ประเสริฐ แก้วเพ็ชร 2528: 63) และอีกเหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันมีความจำกัดทางด้านที่ดินในการเกษตร จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองเห็นความจำเป็นของการให้การศึกษาแก่บุตรไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นการหาทรัพย์สินใหม่ให้แก่บุตร (จอห์น โนเดล และคณะ, 2530) ดังนั้นขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์จึงมีผลกระทบทางตรงต่อรายได้ของผู้ปกครอง และเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ซึ่งจะส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม ขนาดที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ถือครอง ไม่มีผลกระทบต่อความต้องการใช้แรงงานจากบุตร และขนาดครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ (52.2 %) มีขนาดที่ดินถือครองน้อยมาก คือ มีขนาดที่ดินรวมไม่เกิน 1 ไร่ ซึ่งที่ดินของครอบครัวเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม่ได้ใช้เป็นพื้นที่ทางการเกษตรหรือใช้เป็นปัจจัยการผลิตโดยตรง ขณะเดียวกันผู้ที่มีพื้นที่ถือครองมากก็อาจจะไม่ได้เป็นผู้ทำการเกษตรเอง หรือหากทำการเกษตรเองก็อาจจะมีเครื่องจักรเครื่องมือเข้าช่วยในการผลิต หรือสามารถจ้างแรงงานอื่นแทนได้ ดังนั้นขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ จึงไม่มีผลต่อความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ในส่วนของขนาดครอบครัวก็เช่นกัน ปัจจุบันครอบครัวคนไทยมีขนาดเล็กลงอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเขตชนบทหรือเมือง การที่ครอบครัวส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และมีที่ดินน้อย ประกอบกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย บางครอบครัวอาจจะขายที่ดินที่เคยมีอยู่ไปแล้ว ขณะที่บางครอบครัวอาจจะซื้อหาเพิ่มเติมมาภายหลัง ดังนั้นขนาดของที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองจึงไม่มีผลต่อการอธิบายขนาดของครอบครัวด้วย

3.3.3 ความต้องการศึกษาต่อขั้นสูงสุดของบุตร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางสถานศึกษาที่บุตรต้องการ เข้าเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยเพียงบางส่วน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาที่บุตรสามารถเลือกเข้าเรียนได้นั้นมีนโยบาย จุดเน้น ตลอดจนประสบการณ์และชื่อ

เสียงต่างกัน ซึ่งบุตรสามารถรับรู้ได้จากโรงเรียนที่ตนเองกำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กล่าวคือ ถ้าหากบุตรมีความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ก็จะทำให้บุตรเลือกที่จะเข้าเรียนในสถานศึกษาที่คิดว่าสามารถให้ความรู้ทางวิชาการแก่ตนเพียงพอที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อไปได้ นั่นคือ โอกาสที่บุตรต้องการเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นสูงขึ้นไป ในทางกลับกันหากบุตรมีความต้องการที่จะศึกษาต่อไม่สูงนักโอกาสที่บุตรต้องการเลือกเข้าเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานก็ย่อมสูงขึ้นเพราะโรงเรียนดังกล่าวเสียค่าใช้จ่ายน้อย มีจุดเน้นทางด้านวิชาชีพที่นักเรียนสามารถจบออกมาประกอบอาชีพได้เร็วและอยู่ใกล้บ้าน ดังนั้นความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตร จึงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางสถานศึกษาที่บุตรต้องการเข้าเรียน

แต่การที่ความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตรไม่มีผลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองโดยตรง และไม่มีผลต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับบรรณประโชชน์ของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองมิได้พิจารณาความต้องการที่จะศึกษาต่อของบุตร หรือไม่ได้รับรู้ความต้องการของบุตรมากนัก แต่เป็นการเลือกสถานศึกษาที่ขึ้นอยู่กับความคาดหวังบรรณประโชชน์ของสถานศึกษาของตัวผู้ปกครองเอง ดังนั้นความต้องการศึกษาต่อชั้นสูงสุดของบุตรจึงไม่มีผลโดยตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร และไม่มีผลต่อความคาดหวังบรรณประโชชน์จากสถานศึกษาของผู้ปกครอง

3.3.4 เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร และระดับผลการเรียนเดิมของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยเพียงบางส่วน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสูงสุดในการกำหนดเกี่ยวกับระดับการศึกษาต่อของบุตร ผู้ปกครองที่มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาต่อ เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อ จะส่งเสริมให้บุตรได้เรียนต่อ และคาดหวังที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป พร้อมกันนั้นก็ให้ความสนใจ เอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียนของบุตร ทั้งในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ การให้กำลังใจ หรือการจัดหาเอกสารตำรา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียน เพื่อให้บุตรของตนมีความพร้อมในการเรียนมากขึ้น

ในทางตรงกันข้าม หากผู้ปกครองมีเจตคติหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการศึกษาต่อ ผู้ปกครองก็อาจจะไม่ได้ทุ่มเทหรือให้ความสนใจกับการเรียนของบุตรมากนัก ผลจากการศึกษานี้จึงเป็นการยืนยันว่าเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อมีผลกระทบต่อระดับผลการเรียนเดิมของบุตรและความคาดหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจอห์น โนเดล และมาลีเน่ วังษ์สิทธิ์ (2532) ที่พบว่า เจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตร มีผลกระทบต่อการจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของบุตร

แต่ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ก็จะเป็นไปตามสมมุติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

เนื่องจากเจตคติต่อการศึกษาต่อของผู้ปกครองไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดของตัวแปรตาม คือ การเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตร ซึ่งมีความแปรปรวนน้อย ขณะที่เจตคติต่อการศึกษาต่อของผู้ปกครองนักเรียนทั้งสองกลุ่มก็ไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้เจตคติต่อการศึกษาต่อไม่สามารถอธิบายการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรโดยตรงได้ และไม่มีผลต่อจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ เพราะผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มนักเรียนตัวอย่างที่ศึกษานี้ส่วนใหญ่ (67.8 %) เป็นบุตรคนที่ 1 หรือ 2 ของครอบครัว ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีพี่ที่เรียนสูงกว่าตนเอง หรือหากจะมีก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.3.5 จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองที่เคยมีบุตรเรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมาก่อนแล้วก็จะมีความคาดหวังให้บุตรคนรอง ๆ ต่อมาได้มีโอกาสศึกษาต่อเท่าเทียมกับพี่ ๆ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่บุตรทุกคน และผู้ปกครองที่เคยส่งบุตรเรียนต่อสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมาก่อน ย่อมแสดงว่าเขาเป็นผู้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษาต่อ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ จึงมีผลในทางบวกต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัย และผลการวิจัยของ ธวัช แก้วอนันต์ (2533) ที่พบว่า จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เป็นตัวแปรจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ได้เรียนต่อและไม่ได้เรียนต่อ แต่ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษา

ภาคบังคับไม่มีผลต่อระดับผลการเรียนเดิมของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย และขัดแย้งกับผลการวิจัยของสวรงค์ อ่อนนาค และคณะ (2526) ที่พบว่า พี่ที่เรียนสูงกว่าจะสามารถช่วยเหลือแนะนำด้านการเรียนให้แก่น้องได้ และความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในบ้านที่คอยช่วยเหลือในการทำการบ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครอบครัวส่วนใหญ่ไม่มีบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมาก่อน หรือมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งอยู่ในวัยใกล้เคียงกันและไม่สามารถช่วยเหลือแนะนำแก่น้อง ๆ ได้ ดังนั้นในภาพรวมแล้ว จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับจึงไม่มีผลต่อระดับผลการเรียนเดิมของบุตร

3.3.6 ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยบางส่วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ในชนบทมักจะประกอบอาชีพทางด้านเกษตร หรืออาชีพที่ต้องใช้แรงงาน ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่สามีและภรรยาประกอบอาชีพเกษตรกรหรือรับจ้างทั่วไปถึงร้อยละ 74.3 และ 66 ตามลำดับ เป็นผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่สู้ดีนัก ผู้ปกครองจึงมีความต้องการใช้แรงงานจากบุตรเพื่อช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพหรือหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ด้วยความจำเป็นดังกล่าว จึงทำให้มีผลกระทบต่อโอกาสในการศึกษาต่อของบุตร หรือความคาดหวังของผู้ปกครองที่จะให้บุตรได้รับการศึกษาชั้นสูงสุดนั้นต่ำลง ดังผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528) ที่พบว่า ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร เพื่อช่วยทำงานในครอบครัวเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ได้เรียนต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ ด้วยเหตุนี้ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร จึงมีผลกระทบในทางลบต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง แต่ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร ไม่มีผลกระทบทางตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองนักเรียนทั้งกลุ่มที่เลือกให้บุตรเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และกลุ่มที่เลือกให้บุตรเข้า

เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานมีลักษณะการประกอบอาชีพคล้าย ๆ กัน มีปัจจัยการผลิตและมีความต้องการใช้แรงงานจากบุตรใกล้เคียงกัน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ความต้องการใช้แรงงานจากบุตร จึงไม่มีผลในการอธิบายความแตกต่างของการเลือกโรงเรียน ได้อย่างชัดเจน

3.3.7 ขนาดครอบครัว มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเลือกสถานศึกษา สำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยผ่านทางความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตรและจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ เมื่อพิจารณาปริมาณผลกระทบพบว่า ขนาดครอบครัวเป็นตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบทางอ้อมต่ำที่สุด และเป็นตัวแปรที่มีปริมาณผลกระทบรวมต่ำที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครอบครัวของคนไทยโดยทั่วไปในปัจจุบันเริ่มมีขนาดเล็กลง นั่นคือ คู่สมรสต้องการจำนวนบุตรน้อย แต่ต้องการให้บุตรมีคุณภาพมากขึ้น เพื่อให้บุตรเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการผลิต และสามารถเข้าถึงผลประโยชน์ของการพัฒนาได้มาก ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่งในเรื่องคุณภาพของบุตรก็คือ การให้การศึกษา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าขนาดครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของบุตรที่คิดว่าตนเองสามารถจะรับผิดชอบได้ โดยครอบครัวขนาดเล็กสามารถจะจัดสรรทรัพยากรลงทุนให้การศึกษาแก่บุตรได้มาก ในขณะที่ครอบครัวขนาดใหญ่สามารถจัดสรรทรัพยากรลงทุนให้การศึกษาแก่บุตรได้น้อยกว่า โดยเปรียบเทียบ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยบางส่วน และผลการวิจัยของ ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง (2522) สากล เขียวสกุล (2533) ที่พบว่า จำนวนบุตรหรือขนาดครอบครัว มีผลต่อความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตร กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตน้อยจะมีความคาดหวังเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรสูงกว่าผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตมาก สอดคล้องกับคำกล่าวของเบรเซอร์ และมาร์ติน (Brazer and Martin, 1962 อ้างถึงใน พราวมาศ นนทยาธร, 2520) ที่ว่า จำนวนบุตรของครอบครัวย่อมมีความสัมพันธ์ทางลบกับจำนวนปีที่บุตรจะได้รับการศึกษาในโรงเรียน แต่ผลการวิจัยนี้พบว่า ขนาดครอบครัวมีผลกระทบในทางบวกต่อจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ ธวัช แก้วอนันต์ (2533) โนเดล และคณะ (Knodel et al., 1990) ที่พบว่า ครอบครัวที่มีบุตรมาก บุตรมีโอกาสได้เรียนต่อใน

ระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าครอบครัวที่มีบุตรน้อย แต่ก็อาจจะเป็นไปได้ ถ้าพิจารณาในแง่ของจำนวนบุตร กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรมาก โอกาสที่จะมีจำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่า การศึกษาภาคบังคับ อาจมีมากกว่าผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ขนาดครอบครัวไม่มีผลต่อความต้องการใช้แรงงานจากบุตร และเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นกลุ่มครอบครัวของคนรุ่นใหม่เป็นส่วนใหญ่ ที่มีครอบครัวไม่ใหญ่นัก และมองเห็นความได้เปรียบของผู้มีการศึกษาสูง ในการต่อสู้กับสภาพความเป็นอยู่และการเปลี่ยนอาชีพจากการเป็นแรงงานเกษตรหรือแรงงานรับจ้าง ดังเช่นที่ผู้ปกครองประสบมา ขนาดครอบครัวจึงไม่มีผลต่อความต้องการใช้แรงงานจากบุตรในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ไม่มีผลต่อเจตคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อด้วย เพราะต่างก็มุ่งหวังที่จะสร้างอนาคตที่ดีให้แก่บุตรโดยการให้การศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังที่ได้ เสนอมาแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารนโยบาย

1) จากผลการวิจัยที่พบว่า รายได้ของผู้ปกครองมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง โดยมีผลกระทบในเชิงบวก นั่นคือหากผู้ปกครองมีรายได้สูงก็มีแนวโน้มที่จะเลือกให้บุตรเข้าเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา (สศ.) ขณะที่ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำกว่า โดยเปรียบเทียบมีแนวโน้มจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) โดยที่รายได้ของผู้ปกครองนี้ได้รับอิทธิพลเชิงบวกมาจากขนาดพื้นที่ถือครองที่มีกรรมสิทธิ์ และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง แสดงให้เห็นว่า สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม ของครอบครัวนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าครอบครัวของนักเรียน

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับแนวนโยบายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องการช่วยเหลือยกระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชนบทให้สูงขึ้น และในการศึกษาคั้งนี้พบว่า มีผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงประมาณ 1 ใน 3 ที่ระบุว่าหากไม่มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานก็คงไม่สามารถส่งเสียให้บุตรเรียนต่อได้

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะช่วยให้เด็กส่วนหนึ่งมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาคั้งแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ผู้ปกครองและนักเรียนอีกส่วนหนึ่งมีทางเลือกในการลงทุนทางการศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นของตนมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า มีผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณ 2 ใน 3 ที่ระบุว่าหากไม่มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาก็จะต้องให้บุตรไปเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป เนื่องจากเห็นว่าในปัจจุบันการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพของบุตรหลานในอนาคต

โดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ขยายโอกาสให้แก่ผู้ด้อยโอกาสใน 2 ลักษณะด้วยกันคือ (1) ช่วยให้เด็กซึ่งตามปกติไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถจะรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายให้มีโอกาสได้เรียนต่อมากขึ้น (2) ให้ทางเลือกแก่ผู้ปกครองในการลงทุนให้การศึกษาแก่บุตร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองสามารถให้การศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับแก่บุตรได้โดยไม่เดือดร้อน แม้จะมีบุตรหลายคน ในเบื้องต้นนี้จึงถือได้ว่าการดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ ซึ่งจะมีส่วนอย่างมากในการเร่งรัดยกระดับการศึกษาของคนไทยให้สูงขึ้น โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่ดีที่ควรสนับสนุนและขยายโครงการให้กว้างขวางขึ้น

2) จากผลการวิจัยที่ได้ครั้งนี้พบว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับบรรดประโยชน์ของสถานศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครอง กล่าวคือ การที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาแห่งใดหรือสังกัดใดนั้น ขึ้นอยู่กับบรรดประโยชน์ที่ผู้ปกครองคาดหวังว่าจะได้รับจากสถานศึกษาแห่งนั้นมีมากน้อยเพียงใด ดังนั้นทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษาชั้นพื้นฐานต่างก็ควรมีนโยบายเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพเกี่ยวกับบรรณประ โยชน์ต่าง ๆ ที่จะเกิดจากสถานศึกษา เพื่อสร้างศรัทธาและความคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็นจุดจูงใจที่สำคัญในการที่ผู้ปกครองจะเลือกให้บุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาสังกัดใด สังกัดหนึ่งได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของประเทศต่อไป

3) จากผลการวิจัยครั้งนั้นพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน หรือมีระดับผลการเรียนอ่อนจะมีโอกาสได้เข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นพื้นฐานมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ต่อไปในอนาคตหากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานมีวิธีการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนต่อ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากมีผู้สมัครเข้าเรียนมากกว่าปริมาณที่จะรับได้ หรือโรงเรียนต้องการตัวบ่อนที่มีศักยภาพสูง เพื่อเร่งสร้างผลงานในด้านคุณภาพก็ตาม อาจจะทำให้เด็กที่มาจากครอบครัวยากจน หรือเด็กที่มีผลการเรียนอ่อน ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสถูกเบียดบังให้ออกไปเป็นผู้ด้อยโอกาสต่อไปได้ การกำหนดนโยบายการปฏิบัติของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน จึงควรจะได้พิจารณา และวางแผนในเรื่องเหล่านี้ไว้ด้วย

4) จากการดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามในบางพื้นที่พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน บางแห่งตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนมัธยมศึกษามาก อาจทำให้เกิดปัญหาการแย่งนักเรียนกันระหว่างโรงเรียนทั้งสองสังกัด สถานการณ์ดังกล่าวนี้ ไม่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของชาติ สมควรที่หน่วยงานระดับนโยบาย เช่น กรมสามัญศึกษา สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะได้มีการประชุมวางแผนแก้ปัญหาาร่วมกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นตัวบ่อนของระบบการศึกษามากกว่า

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1) จากการที่ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่คาดว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐานจะอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ให้แก่บุตรหลานของตนได้น้อยกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา และความคาดหวังในบรรณประ โยชน์ของสถานศึกษานี้ก็เป็นปัจจัย

หนึ่งที่มีผลต่อการเลือกโรงเรียนสำหรับบุตร โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรพยายามเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานให้ผู้ปกครองได้รับรู้ เพื่อเป็นการสร้างศรัทธา ให้เป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น และให้ผู้ปกครอง เกิดความรู้สึกที่คาดหวังได้ว่าการให้บุตรหลาน เข้าเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่เสียเปรียบการให้บุตรเข้า เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษามากนัก เชื่อว่าการสร้างความรู้สึกที่ยอมรับในด้านคุณภาพ และ ธรรมชาติประโชยชน์ต่าง ๆ จะช่วยดึงดูดนักเรียนให้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ รวมทั้งจะช่วยลดความรุนแรงของปัญหาการแย่งนักเรียนระหว่าง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ด้วย

2) ปัจจุบันนี้นักเรียนเริ่มมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ เลือกสถานศึกษามากขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่า สถานศึกษาที่นักเรียนต้องการเข้าเรียนมี ผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองด้วย โรงเรียนจึงควรทำการประชาสัมพันธ์และสร้างศรัทธา ความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับนักเรียนให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเลือกสมัครเข้าเรียน มากขึ้น

3) ในภาวะที่ผู้ปกครองนักเรียนยังคาดหวังธรรมชาติจาก โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่ำ อาจมีผลทำให้เด็กเรียนที่มีผลการเรียนดี และผู้ปกครองคาดหวังจะให้เรียนต่อในระดับที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ไม่สมัครเข้าเรียนใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้น พื้นฐานจึงไม่ควรที่จะปิดกั้นโอกาสของผู้ปกครองและนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนตนเองเพียงเพื่อให้เขาเข้าเรียนหรือต้องเข้าเรียนต่อในโรงเรียนเดิม แต่ควรจะ หาทางสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสตามความรู้ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน เอง ให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้เลือกสถานศึกษาโดยเสรีสมกับที่เป็นระบบการศึกษาในสังคม ประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) จากการวิจัยครั้งนี้ แม้จะทำให้ได้ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองขึ้นมา แต่ก็ยังเป็นเพียง

ขั้นตอนเริ่มต้นของการพัฒนาแนวคิดเชิงทฤษฎีสำหรับสถานการณ์ใหม่นี้เท่านั้น และเป็นการศึกษาในระยะเริ่มต้นของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นตัวแบบที่ได้จึงควรได้รับการทดสอบ หรืออาจจะใช้เป็นต้นแบบในการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

2) จากการที่ตัวแบบที่สร้างขึ้นนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเลือกสถานศึกษาสำหรับบุตรของผู้ปกครองได้ประมาณร้อยละ 37.86 นั้น แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่น ๆ ภายนอกตัวแบบ ที่สามารถอธิบายการเลือกดังกล่าวได้อีก ซึ่งควรจะได้ค้นคว้าและนำมาทดสอบต่อไป

3) การวิจัยครั้งนี้ได้ทดสอบตัวแบบสมมุติฐานกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งอยู่ในเขตภาคกลางเท่านั้น ผลการศึกษาที่ได้อาจไม่กระจายไปสู่ประชากรกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรนำตัวแบบที่ได้สร้างขึ้นนี้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ หรือในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลสรุปการวิจัยที่สามารถกระจายไปสู่ประชากรหรือเป็นตัวแทนของประชากรในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

4) มีตัวแปรบางตัวที่ควรได้รับการปรับปรุงก่อนนำไปใช้ต่อไป ได้แก่ จำนวนบุตรที่เรียนสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งอาจมีความหมายกว้างเกินไปและมีปัญหาในแง่ของการตีความได้